

Slovenski duhoven izvršil samomor.

Kongresniki in senatorji žele iti domov.

ABIRALNIK ZA OLJE JE ZLETEL V ZRAK. — OTROŠKA PARALIZA ZAHTEVA ŽRTVE V CHICAGU. — ŠKUNAR "GREAT BEAR" JE IZGUBLJEN. — KAZNENCI SO SE POSLOVILI OD JEČE. — VELIK POŽAR V TOVARNI ZA MILO. — MILICARJI IZ ILLINOISA NA MEHIŠKI MEJI NE BODO VOLILI. — BREZPOSELNI MLADENIČI OBSOJENI NA 30 DNI V JEČO. — DRUŽINSKA TRAGEDIJA IN DRUGE VESTI.

Nekdanji milijonar berač.

Chicago, Ill., 28. avgusta. — Zelo zanimivo je bilo, da so nekateri kongresniki in senatorji, ki so bili v mestu, da jih morejo dobiti.

Chicago, Ill., 27. avgusta. — Ignacij Tomazin, star sedemdeset let, ki je rodom Slovenec, našel pokoj, ko je skočil iz šestga nadstropja Shermanovega hotela in se vbil. Farani so ga prebrali iz majhne fare v Albanyju, in napadli in pretepli, tako izpoveduje njegova kuharica.

V njegovi sobi so našli misteriozno noto, ki je bila mogoče navljena na njegovo kuharico Marto McCluskey. Nota se glasi: "Ne boj se. Jaz se počutim dobro. Sedi na prvi vlak. Vzemij vse, kar je v moji reči kot prtljago. Zrakam nate."

Njegova šestdesetletna kuharica pravi, "da je imel Tomazin mnogo sitnosti, ki so povzročile, da mu je počilo srce. Na fari v Albanyju je bil pet let, pa je imel mnogo sitnosti s farani. Hoteli so, da bere mašo ob osemih meso ob 10 zjutraj. Neko noč so prišli k fari in v fari, ki so ga našli v pretepli. Prošila sem, naj ga usmiljene z njimi, potem so šli. To je bil vzrok, da je father mazin resigniral. Od tega časa je obnašal čudno, in bojim se, da je to afektiralo njegovo pater."

St. Clouda, Minn., poročajo, da je Tomazin zapustil farno, ker hotel odpuščati njegove kuharice Marto McCluskey, ko je bila nepopularna med ženami v fari.

Fara, v kateri je pater "duše" Tomazin, je nemška, pomešanih je tudi nekaj Slovencev, kar pa stvari prav nič spremeni, če je snica, kar trdi njegova kuharica, da so ga farani pretepli.

Vsak socialist, vsak najhujši sovražnik, bi se sramoval, če bi na demdesetletnega starčka položil roko, četudi je njegov nasprotnik.

Ali se res nahajajo med praktični katoliški take sirovine, ki lotijo celo 70letnega starčka?

Washington, 27. avgusta. — Včeraj so v senatu nadaljevali z izpravo o davčni predlogi in na protiniki povišane dohodninske davka in vojne davka na oboje, ki so zopet delali hudobne ozke, ker bi najraje videli, da delavski razred nosi vsa bremena, kot je bilo do sedaj v navadi. Senator Weeks je ostro govoril proti povišanemu dohodninskemu davku.

Mnogo zakonskih predlogov se ni sprejelo, kljub temu se pa končno zasedanje zaključilo z prireditvijo petek. Nekaterim kongresnikom se mudi domov in mislijo, da je najbolje, če se kongresno zasedanje zaključijo in tako preprečijo, da ne bo sprejeta korupcijska predloga.

Pred zaključkom kongresnega zasedanja imajo priti še tri zakonske predloge na dnevni red: sprejemena predloga za plovbo na reki, davčna predloga in popravljen predloga za troške. Kadar bodo predloge sprejete, bodo kongresno zasedanje zaključili, senatorji in kongresniki pojdejo v vojni boj.

Senator Hitchcock je predlagal, da se naj naloži davek na papir, ki stane več kot \$40 tona. Senator je na ta način odpraviti dražje papirje.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

Trmoglavost železniških kraljev je povzročila krivičen položaj.

Ali so zakoni le za obrambo kapitalističnih interesov.

Delavci v Zedandiji so organizirajo politično.

Železničarji se pripravljajo na stavko. Washington, 27. avgusta. — Železniškim uslužbenecem se je vtrgala nit potrpežljivosti in včeraj je zapustilo 150 predsednikov o-krožnih železniških organizacij glavno zvezno mesto, da se železniška organizacija pripravi na splošno stavko.

Neki odbornik železniške organizacije, ki je spremljal predsednika na kolodvor, je dejal, da bo stavka mogoče izbruhnila že v pondeljek ponoči, če železniški magnet ne sprejmejo namerata predsednika Wilsona.

Predsednik Wilson se bo najbrž obrnil na kongres, da odvrne stavko.

Ali imamo zakone res samo radi tega, da kapitalisti lahko izkoristijo delavce. Bridgeport, Conn., 27. avgusta. — Patrick F. Duffyja, organizatorja Ameriške delavske federacije, so aretirali na zahtevo lastnikov livarn. Duffy vodi stavko 300 livarjev, kar je zelo neprijetna reč za delodajalce, ker stavka traja že od 19. julija in stavkovec jim je nemogoče dobiti.

Duffy je ostal kot jetnik v Atlantic hotelu, ker ni položil \$60.000 poroke. Zakon v Connecticutu dovoljuje visoko porokstvo, če se toži za odškodnino in je bila škoda storjena skozi zaroto. Vložene so štiri tožbe za odškodnino, vsaka za \$50.000 in v vsaki je Duffy imenovan kot kolovodja zarote.

Ko so Duffyja aretirali, se je smejal in rekel, da radi aretacije ne bo dobil niti enega sivega lasu na glavi. "Stavka traja in bo trajala, četudi mene vržejo v ječo," je rekel Duffy. "Stavka se ne more slomiti, četudi zapro organizatorje."

Delodajalci so vložili tožbo za odškodnino, da ostrašijo štrajkarje. Nemogoče je, da bi bil eden štrajkarjev obsojen na en cent odškodnine, ker noben zakon ne prepoveduje stavke. Škandal je, da se drznejo štrajkarje sploh obtožiti in aretirati, če ne store drugega, kot da odlože delo.

Ali je Connecticut v Ameriki, ali je v turški Mali Aziji?

Motorniki in sprevozniki so predložili svoje zahteve. New York, 26. avgusta. — Včeraj je Theodore P. Shonta, predsednik Interborough Rapid Transit Comp., prejel zahteve podulčnih in nadulčnih železniških uslužbenecv. Zahteve so mu poslali v specialnem pismu in podpisal jih je odbor desetih.

Glavno zahtevo tvori priznanje pravice do organizacije, zboljšanje plače za vse uslužbence, časopis za nadčas. Spomenica obsega 25 točk.

Priskava radi ugrožajočega štrajka farmerjev, ki salagajo mesto s mlekom, je pričela. New York, 27. avgusta. — Odbor, izvoljen od državne legislature, je pričel a preiskavo radi napovedane stavke producentov mleka.

Državni department za živež in trg bo pomagal pri preiskavi in predložil bo podatke o aktualnih cenah, ki jih določa farmerji v vseh delih države za mleko. Mnogo materiala je zbral državni komisar Dillon, da bi se mleko prodajalo na odprtem trgu, kjer odloča konkurenca, in pod nadzorstvom departmenta za živež in trg.

Dillon pravi, da odbor ne bo prav nič odkril, kar je al dolgo znano departmentu za živež in

Rusi poročajo o uspehih, Avstrijci pravijo, da so neznatni.

Bolgari zmagujejo na desnem krilu.

KROG THIEPVALA SE BJEŠE VEDNO KEVAV BOJ ZA JARDE. — RUMUNSKA JE SPINJA. — NA TALIJANSKI FRONTI NI VELIKIH OPERACIJ. — ANGLEŠKI POMOŽNI KRIŽAR TORPEDIRAN. — NEMCI OPTOBUJEJO FRANCOZE KRUTOSTI. — ANGLEŽI NEMAJO SREČE PRI SUEZSKEM PREKOPU. — NEMŠKI GENERAL SE NORUJE IZ ANGLEŽEV. — MEHIŠKI VPAD NA AMERIŠKO OZEMLJE.

Rumunska omahuje, a se pripravlja.

London, 28. avgusta. — Italija smatra sebe od 28. avgusta v vojni s Nemčijo. Nemčija ni še izdala protijave.

Berlin, 28. avgusta. — Bolgarske čete na vzhodnem bregu Strume v severovzhodni Grčiji se bližajo izliva reke.

Berlin, 28. avgusta. — "Berliner Tagblatt" je priobčil pogovor s Lohmanom, ravnateljem družbe, ki lastuje "Bremen", v katerem pravi, da je potapljača "Bremen" na poti v Baltimore.

Bremen, via Berlin, 28. avgusta. — Kapitan Koenig meni, da so vojni zavezništvo s svetilniki signalizirali odhod trgov. potapljača "Deutschland" angleškim križarjem. Po svetilnikih bliskih, ki so prihajali od luči na suhem, je prišla "Deutschland" takoj v svet izkomete s angleške bojne ladje.

Berlin, 28. avgusta. — Bredsko preki Bayvilla. — Brojavke iz Rotterdamu se glase, da je holandska vlada namazila, da so angleške trgovske ladje oborožene od srede avgusta. Kapitan se dobi poveli, da rabijo na morju orojke proti vsem sovražnim ladjam, ampak resničkajo naj navtrajna voda.

Rim, 28. avgusta. — Italijanska vlada je zaplenila Beneško palačo v Benetkah, ki je bila lastnina avstrijskega cesarja.

SPLOŠNI PREGLED.

Ruski medved, o katerem cel teden ni bilo nič posebnega čuti, začel se je zopet gibati. Iz Petrograda poročajo o napredovanju v okoliš Stenislava in ker niti Berlin niti Dunaj ne ugovarja, je verjetno, da grede "Moskvičani" res naprej. Tudi v Kavkazu, kjer so se zadnje tedne Rusi umikali pred napredujočimi Turčini, se je bojna sreča obrnila in zdaj je Turke zadel kismet, da bežijo. Rusi so zopet okupirali več mest, ktere so nedavno izgubili in podijo Turke pred seboj. Na francoski fronti je položaj bolj zamotan. Angleži in Francozi se hvalijo z uspehi, Nemci pa kar po vrsti vse zanikajo. Za kakve velike uspehe sicer itak ne gre, k večjemu za par sto jrdov strelskih jarkov, a še tistih si drug drugemu ne privoščajo. Nič boljše ni na balkanskem bojišču. Tu se hvalijo Srbi, Francozi in Angleži na eni strani, Bolgari in Nemci pa na drugi. Vsi poročajo o uspehih in vsi zmagujejo. Nam navadnim zemljanom je sicer teško razumeti, kako je mogoča zmaga na obeh protivnih si straneh, ampak gospodje generali morajo že vedeti, sicer ne bi zmagovali! Grška se nahaja v čimdatje bolj kočljivem položaju. Vlada je baje ukazala svojemu vojaštvu, naj se prstovoljno umakne iz mest ob fronti, ktere nameravajo zasesti Bolgari, a poveljniki grških garnizij in grški vojski so drugega mnenja, pa se odločno upirajo napredujočim Bolgarom. Vršilo se je baje že več bitk med Bolgari in Grki in balkanska zmeda je z vsakim dnem večja. Med ljudstvom raste nezadovoljstvo proti grški vladarski dinastiji, Venizelosova stranka (to je ona, ki je zato, da se Grška pridruži zaveznikom) pa se veča vsaki dan. Ne bi bilo nič čudnega, če bi nekega lepega dne kralju Konstantinu spodletelo s spoljskega prestola, ktereza od ene strani maežo Venizelosovi pristaši, z druge pa zavezniki. Kaj bo sto rila Rumunska, še nobeden ne ve. Baje se nagiblje na stran zavez-

RUSKA FRONTA.

Rusko poročilo.

Petrograd, 26. avg. — V okoliš Stenislava začeli smo ponovno napredovati, potem ko je bilo en teden skoro vse mirno. Zavzeli smo vas Guta in dospeli do izvirov rek Bistrica in Bistrica-Nadvorna.

V Kavkazu so ruske čete zopet zavzele mesto Mush in napredujejo na gorskih grebenih-Kurtdagu. Zasedovanje ostankov četrte turške divizije, ki je bila poražena v okoliš Moaula, se nadaljuje.

Avstrijske poročilo.

Dunaj, 27. avgusta. — Fronta nadvojvoda Karla Francu. — Zapadno od Moldove v okraju tartarskih prelazov so bili ruski napadi deloma odbiti. Sovražnik ima velike zgube. Artilerijski boji se nadaljujejo na mnogih mestih. Avstrijske čete so zopet osvojile pozicije na fronti generala Boehm-Ermollija, ki so jih ruske čete zasedle na črti Tereplunike-Plenlak.

FRANCOSKA FRONTA.

Angleško poročilo.

London, 26. avg. — Levo krilo naše armade je sinoči ponovno napadlo nemške pozicije, ki branijo Thiepval in osvojilo zopet 400 jrdov sovražnih zakopov.

V začetku devetega tedna velike angleško - francoske ofenzive ob Sommi moremo poročati, da angleška bojna črta stalno obkoljuje nemške utrjene pozicije in bliža se padce Thiepvala, ktero mesto je bilo na pdti našemu napredovanju ves čas, odkar se je bitka ob Sommi pričela.

Nemci so protinapadali južno od Thiepvala, pa so bili odbiti. Tudi zapadno od Guillemona so Nemci napadali, pa smo jih zapodili nazaj.

Poročilo nemškega vojnega urada je v direktnem nasprotju s poročilom angleškega poveljnika. Iz Berlina namreč poročajo, da so bili angleški napadi pri Thiepvalu in High Wood odbiti in da so francoski napadi pri Maurepas bili brezuspešni.

Francosko poročilo.

Pariz, 26. avg. — Južno od Maurepas in grča št. 121, smo razpršili močne nemške poizvedovalne oddelke. Na sommški fronti baje se vroča artilerijska bitka. Nemci niso poskušali ponovno napadati na sommški fronti, pač pa so živahno napadali v Champagne in na severovzhodni fronti Verduna. Nemški napadi v Champagne razvili so se v silno vročo bitko. Po dolgotrajnem bombardiranju, sledil je napad nemških čet sinoči ob pol desetih zvečer. Vsi napadi so bili vsavljeni po našem ognju in napadaleci pognani nazaj z ročnimi granatami.

Na severovzhodni fronti Verduna bilo je silno artilerijsko bojišče. (Nadaljevanje na 3. strani, 1. stopce.)

Izšaje dnevno razen nedelj in praznikov.
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Cene oglašev po dogovoru. Kolopisi se ne
vračajo.
Narodnina: Zadolžena država (Ivan Chie-
ne) in Kanada \$5 na leto, \$1.50 na pol leta
in 10c na tri mesece; Chicago in inozemstvo
\$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.13 na tri
mesece.
Naslov na vas, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National
Benefit Society
Issued daily except Sundays and Holidays
OWNED BY SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Advertising rates on agreement
Subscription: United States (except Chi-
cago) and Canada \$5 per year; Chicago and
foreign countries, \$4.50 per year.
Address:
"PROSVETA"
3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Temno prerokovanje.

Povsod slišimo, da tonemo v
prosperiteti. Vsega je preveč,
"ameriški narod" je najbogatejši
na svetu in naša plutokracija raz-
polaga z zlatom v vrednosti \$2,-
000,000,000.

Kljub temu niso plutokratje
srečni in ogrožajo jih hude sanje,
ki jim slikajo temno bodočnost.
Te sanje jih preganjajo povsod,
da vidijo celo strahove tam, kjer
jih ni.

"Wall Street Journal," glasilo
ameriških kapitalistov, katemu se
mora priznati, da ima tudi zelo
inteligentne urednike v svojem u-
redniškem štabu čuti, da se bo ne-
kaj zgodilo, kar ne bo po volji
ljudem, katerih interese zastopa.
Kapit. glasilo kliče v spomin
maj 1857, ko je lord Macauley,
angleški vigovec, pisal Warren
Hastingu, ko je angleški kapitali-
zem prišel razumevati, kaj so an-
gleški klativitezi in angleški ba-
roni, ki so se pečali el z lističim
lomov storili v tujih deželah. Pre-
rokoval je temno bodočnost kapi-
talistom v Združenih državah, ko
prebivalci ne bodo imeli kaj je-
sti in bodo vsi demagogi in pri-
poročali konfiskacijo lastnine.
Macauley je dejal:

"Sem z vami, večina tvori vla-
do, ki ima bogatine, ki so vedno
v manjšini, v svoji oblasti. Čas bo
prišel, ko bo v državi New York
ljudska množica, iz katere nihče
ne bo imel več kot pot za jetera,
in nihče ne bo pričakoval več kot
pol obeda, volila legislaturo. Mo-
goče se lahko dvomi, kakšno legi-
slaturo bo izvolila. Na eni je dr-
žavnik, ki pridiga potrpežljivost,
pokorščino pred zajamčenimi pra-
vicami, dosledno spolnjevanje
javne poštenosti, na drugi strani
je demagog, ki govori o tiraniji
kapitalistov in krivinih mogot-
cev in vprašuje, zakaj ne bi bilo
vsakemu dovoljeno piti šampanj-
ca in voziti se v kočiji, ko tisočim
ljudi primanjkuje najpotrebnej-
ših potrebščin. Katerega kandida-
ta si bo izbral delavec, ki sliši nje-
gove otroke klicati po kruhu?"

Zelo se bojim, da bodele vi v
takem položaju, kot sem ga opi-
sal, izvršili stvari, ki bodo onemo-
gočile, da se vrne prosperiteta;
storili bodele, kot delajo ljudje v
dobi pomanjkanja, ki pojedo vsa
semena, da ne bo v drugem le po-
manjkanja, ampak bo lakota. Bo-
jim se, da pride oplenitev. Ople-
nitev bo pomnožila nezadovoljnost
in nezadovoljnost bo novo ople-
nitev. Ni vas ne more ustaviti.
Vaša ustava je vsa jedra razpela
ne in zasidrališče. Kot sem že pre-
jeli omenil, če je družba prišla raz-
padati, mora izginiti civilizacija
ali svoboda. Kak Cezar ali Napo-
leon bo zagrabil vladne vajeti z
močno roko, ali bodo pa našo re-
publiko zrušili barbari v dvajse-
tletju, kot so rimsko cesar-
stvo v petem. Razlika bo le ta, da
so Huni in Vandali, ki so razdali
rimsko cesarstvo prišli od zunaj,
medtem ko se bodo Huni in Van-
dali rodili v naši deželi vsled va-
ših naprav."

Macauleyjevo prerokovanje se
ne bo izpolnilo dobesedno. Je že
nekaj navadnega, da se preroki
radi motijo, posebno če ne razu-
mejo gospodarstva in njegovih
zakonov. Značilno pa je, da gla-
silo ameriškega kapitalizma ob
časih toliko hvalje prosperitete
prinaša tako prerokovanja. Ali
hoče posvariti kapitaliste, naj ne
bodo preveč požrelni, naj nikar
preveč ne oplenijo ljudstvom se
naj z manjšim dobičkom zado-
vo-

ljijo, da se podaljša življenje ka-
pitalizmu? Ali svetuje s tem pre-
rokovanjem kapitalistom, da po-
trebujejo moza z železno roko, ki
bo tiščal gladne delavske množi-
ce k tlom, ko minejo dnevi pro-
speritete?

Ne eno in ne drugo ne bo rešilo
potapljalčevega čolna kapitalizma.
Kapitalisti vsled takih preroko-
vanj, ne puste tudi drobtine od
svojega profita, če jih delavci sko-
zi svoje organizacije ne prisilijo
do tega. Ni ga človeka z že-
lezno roko, ki bi mogel usta-
viti gospodarski razvoj, ki se gi-
lje po jeklenem zakonu.

Direktno neumno pa je današ-
nje delavce primerjati z nekda-
šnjimi Vandali in Huni. Današnji
delavci grade in ne prodirajo in ru-
šijo; in sicer grade novo družbo
z novim gospodarstvom. Grade jo
predvarno in premišljeno, vedno
v soglasju z razvojem. In kedar
bo nova družba dograjena, takrat
bo še le ljudstvo živelo v civili-
zaciji in svobodi; padel bo kapita-
listični barbarizem in hunizem.

Kako se jim godi na mehiški meji.

V magazinu "Outlooku" je bi-
lo priobčeno pismo vojaka na me-
hiški meji. Pisee je sin bogatega
newyorškega trgovca, ki je odšel
kot milicar s svojim polkom na
mehiško mejo. Pismo, ki ga je pi-
sal svojemu očetu se glasi:

"Kupil si svet v marsikaterem
delu Združenih držav; če bi ga pa
kupil tukaj, bi verjel, da si pri-
šel ob pamet. To je najbolj pozab-
ljena dežela, ki jo je Bog vstvaril.
Mi bi morali Mehiko očistiti in jo
prisiliti, da vzame zopet ta del
sveta.

Zdi se mi, da se tukaj ne bo
zgodilo nič izrednega, tudi ni iz-
gleda na boj, vsaj ne, ko se vr-
nem zopet v New York. Tukaj
mnogo govore, da se vrnemo, do-
im jaz mislim, da nas bodo tukaj
držali še šest mesecev.

Od reke Rio Grande smo odda-
ljeni šest milj, in pričakujem, da
v teku tedna odrinemo tje za
kratek čas. Z nami se ostro ravna,
da nas vsposobijo za vojno. Hva-
la Bogu, da nimamo ali naravnost
v Mehiko, ker bi bila že polovica
od nas mrtva.

V časnikih čitamo o čudežno le-
pih rečeh, ki jih dobimo tukaj za
hrano. Želim, da bi nekaj teh po-
ročevalcev bivalo tukaj teden dni.
Še polovico ne dobimo od tega,
kar bi moralo zadostovati. Danes
opoldne so nam dali, ko smo celo
dopolodne delali na solne in smo
zjutraj dobili le kos slanin s kru-
hom, kos kruha z javorjevim siru-
pom in čisto limonado.

Na kolodvoru imajo dosti žive-
ža za nas, ali ker niso izpolnjene
gotove listine, ki imajo priti s po-
što iz New Yorka, ne morejo od-
dati blaga.

Meso, ki smo ga dobili te dni,
ni vžitno, in ga je bilo treba vre-
či proč. Tukaj je dobra vaja za
vse, in če pridemo v Mehiko, ne
bomo imeli časa, delati red, kot
smo ga tukaj delali; če se to ne
izvrši prej, tedaj raje ostanem
na tej strani meje, to lahko ver-
jamete.

Najmanj ne slutim, kedar se vr-
nem, ali kadar se to zgodi, ne bo
več sedmega, dvajsetega in dvan-
desetega polka. Vsakdo
bo tako hitro, kakor bo mogel, iz-
stopil. Tako slišim od vseh stra-
ni."

Navadno pismo daje precej ja-
sno sliko o položaju na meji, in
je mrzel curek vode na glavo
vsem tistim, ki žele vstopiti v me-
hiko, ker si domišljajo, da milicar
ji leže, dobro jedo in pije ob me-
hiški meji.

Gospodarstvo, gospodinjstvo in znanstvo.

Misi na bodočnost!

(Piše slovenska gospodinja.)

Lesnačev sok. (Crab apple jelly.)
Zberi le zdrava jabolka, o-
peri jih in prereži, lupiti jih pa
ne smeš. Deni jih v lonec, prideni
dovolj vode, da so pokrite, ne
smejo pa plavati, in kuhaj, da se
povsem razkuhajo. Vlij v redko
plateno ali bombažno vrečo in
obesi nad skledo, da sok brez stis-
kanja popolnoma odteče. Kuhaj
dobljeni sok kake četrt ure, med
počasnim kuhanjem in mešanjem
pa prideni polagoma za vsak
pajnt soka pol funta razgretega
sladkorja. Pobraj pene in deni čiš-

sti vroči sok v vroče kozarec, in
drugi dan, ko je sok strden, zapri
kozarec.

Dobro strden sok se dobi, če se
zmeša polovico soka iz lesnač in
polovico iz grozdja.

Ukuhane breskve. (Canned peaches.)
Vzemi 15 do 20 izbranih
zdravih breskev naenkrat ter jih
popari s kropom. Pusti stati par
minut, potem jih olup. Prereži jih
in odstrani koščice. Devaj jih v
skledo, da ne zgubijo barve. Ko i-
maš vse olupljene, skuhaj sirup,
in sicer vzemi na vsaki funt sad-
ja po en funt sladkorja. Kadar si-
rup dobro zavre, vzemi breskve iz
vode, daj jih kuhati in kuhaj dok-
ler ne postanejo lepe čiste barve.
Prideni pa toliko vroče vode med
kuhanjem, da bodo breskve ved-
no pokrite z vodo. Deni jih v vro-
če kozarec in zapri takoj. Da ko-
zarec ne popokajo, jih deni v skle-
do z mrzlo vodo, postavi na ogn-
jišče in pusti, da postane vse
skup polagoma vroče.

Ukuhane hruške. (Canned pears.)
Zberi zdrave, trde hruške,
olupi jih in prereži, ter odstrani
peške in žilice okoli njih. (Osta-
lo velja kakor je zgoraj navedeno
za breskve). Ukuhane češnje
(Canned plums). Skuhaj sirup in
sicer vzemi za vsaki 4 funtov
sadja kvort vode in en četrt fun-
ta sladkorja. Operi češnje, in deni
neolupljene s koščicami vred v
sirup, ter jih kuhaj, da postane-
jo mehke. Deni jih potem v vro-
če kozarec in vroče zapri.

Ukuhani paradizniki. (Canned tomatoes.)
Vzemi zrele paradizni-
ce, osnaži jih ter jih polij s kro-
pom, da odneha kožo, katero o-
lupi. Deni olupljene paradiznike
v posodo in jih kuhaj brez vode
in brez pridevkov pol ure na ne-
prehudem ognju. Deni jih s so-
kom vred vroče v vroče kozarec
in jih takoj dobro zapri, da ne bo
duška. Kozarec morajo biti pov-
sem polni, da ni prostora za zrak
v njih, in postavi jih na temni,
hladni, suhi prostor.

Čau - čau. Nareži pek osnaženih
zelenih paradiznikov v šajbice, ka-
tere deni čez noč v slano vodo.
toliko, da so mokri, ne pa, da bi
plavali. Zjutraj jih ocedi in neko-
liko sesekaj. Sesekaj ali zmelj tu-
di dve lepi zeleni glavi, dve eva-
tači (cauliflower), četrt peka-
mlade bele čebule in pol ducata
zelenih rudečih paprike, koji od-
vzemi seme. Prideni temu dve
čili semena zelene (celery seeds),
žlico zmelitih klinčkov (cloves),
časo rumene ženofove moke
(ground mustard), funt rujavega
sladkorja (brown sugar), in toli-
ko sadnega ometa (elder vinegar),
da pokriješ mešanico.

Kuhaj okoli tri ure v emajlirani
posodi, mešaj, da se ne zasmodi,
in ko se ohladi napolni steklenice,
ter dobro zapri.

Pridene se tudi lahko drobno
narezan stročji fižol, ki se mora
pa kuhati posebej.

Ukuhani čebulek. (Pickled onions.)
Olupi beli, zreli, suhi čebu-
lek, in ga kuhaj, da bo mehek.
Potem ga ocedi in napolni v ko-
zarec, katere postavi v toplo vodo
in jih napolni z neprehudim ki-
som, katerega prej zavri in osoli.
Deni med čebulek nekaj krehlj-
vega hrena, nekaj zrnov cele-
ga popra in nekaj belega ženofo-
vega semena. Predno zapreš pri-
deni v vsak kozarec žlico laškega
olja.

Kisle kumarice. (Sour pickles.)
Majhne kumarice, najboljše takoj
ko so obrane in oprane se denejo
v kozarec, potrosi jih s soljo, pri-
deni žličico sladkorja in mešanih
dišav (mixed spices). Nalij mrzle-
ga jesiha, da bodo pokrite, pride-
ni žlico olja in zapri. Večje kuma-
rice prereži.

Zrele kumare. Olupi po dva du-
cata zrelih kumar, prereži jih po
dolgem in odstrani vse seme. Se-
sekaj jih precej na debelo, deni
jih v redko vrečo, v kateri jih pu-
sti 24 ur, da se otečejo, potem jih
deni v skledo. Olupi in sesekaj 4
srednje velike čebule in prideni
jih kumarec. Prideni tudi 5
žlic ženofovega semena (mustard
seed). To vse dobro zmešaj, in na
mešanico nalij toliko sadnega je-
siha, da bo pokrita. V par urah
bo mešanica jesiha popila, in bo
vsled tega narastla. Dolij zopet
jesiha, da bo pokril mešanico. Čez
nekaj ur deni to zmes v kozarec
in zapri.

Janežev kumare. (Dill pickles.)
Napravi močno solamuro
(to je stopljena sol v vodi), tako
močno, da bo na njej jajce plava-
lo; zmeri jo in prilij polovico več
vode. Deni kumare, vsake veliko-
sti, zdrave in ne prezele, eno uro
v mrzlo vodo, ocedi jih in naloži
jih v sodeček, boljše v lončeno ža-
ro, med vsako vlogo pa deni sve-
že liste vinske trte in nekaj jane-
ža (dill). Ko je posoda skoro pol-
na, nalij toliko solamure, da bodo
kumare pokrite. Potem deni žem-
njažno kunjno, na kunjno pokrov in
na pokrov kamen. Operi kunjno
vsaki teden in zopet pokrij.

Ohranjen stročji fižol. (String
beans in brine.) Za 100 funtov
stročjega fižola, katerega zreži na
kosce in odstrani vse niti, vzemi
sedem in pol funta soli, in jo vme-
šaj med fižol. Pusti stvar stati o-
koli 12 ur, potem ocedi tekočino,
fižol pa deni v sod. Pokrij s sna-
žno kunjno, deni na njo pokrov in

Photos by American Press Association.

**Ameriška pomorska milica pri
vajah.** To napravo imajo edino
Združene države. Pametnim lju-
dem je uganka, kako naj se človek
v par tednih izuči za pomorščaka.
Prati krov in jesti na ladji se mo-
goče se nauči. Če je pa moštvo res
mogoče izveštati v par tednih, če-
mu se potem vešbajo v mirnem
času?

ga obteži. Čez nekaj dni bo fižol
zopet pokrit s tekočino, ki bo pri-
šla iz njega radi obtežbe. Čez 3
do 4 tedne je odvzeti vrh pen in
vode, če pa ni nič tekočine, napri-
vi nekaj slabe solamure in jo vlij
na fižol, ki mora biti vedno po-
krit s tekočino.

Ta fižol je malo oprati, kadar se
pripravlja za jed. Najbolje, da se
pristavi za kuho v mrzli vodi zve-
čer, pusti ga eno uro vreti, odlij
vodo in ga deni v svežo mrzlo vo-
do. Drugo jutro odlij vodo in ga
skuhaj kot stročji fižol.

Tu sem podala nekaj navodil
svojim sestram, slovenskim gospo-
dinjam v Ameriki, kako pripraviti
najpriprostejše ukuhovine. Je
še mnogo drugih načinov za ohr-
njenje sadežev; nekaj več je še
meni znanih, a omenjeni so jako
praktični za priprosti dom.

Letos nam grozi draginja, in
ker je sedaj najboljši čas priti, k
poceni ozimini, zato naj bi se go-
spodinje požurile, napolniti klet
in čumato, da se troški za hrano
kolikor mogoče zmanjšajo in
da bo po zimi dovolj za na mizo.
Dobra, tečna hrana zadovoljuje
moža in otroke, drži dom skupaj
drži moža doma, mesto da bi iskal
zadovoljnosti ob bari, zato le za-
sukajmo se sedaj sestre, da bo po
zimi dovolj hrane in zadovoljnost
v hiši.

DOPISI.

Chisholm, Minn.

Čital sem v nekem slovenskem
listu dopis nekega dopisnika iz
Chisholma, v katerem hoče nekaj
polemizirati z menoj in si moje
izraze na povsem napačen način
tolmači.

Meni je sicer vseeno, kako se
moji izrazi tolmačijo in razumejo
želim le, da bi bili vselej v korist
delavstva. Iz tega namena jih
vselej spregovorim in prepričan
sem ako bi bili delavci vzeli dej-
stva bolj resno, kot so jih, bi bil
njihov boj za pravico veliko lož-
ji.

Toliko pa rečem, da kadar go-
vorim o nečem, govorim odprto
in se mi ni potrebno skrivati za
nikomur. Jaz se še nisem nikdar
izgovarjal, da nisem rekel tega ali
onega, če sem isto res govoril.
Kritiziranje se prav nič ne bojim
in za vsako moje delo ali govor-
jenje sem vedno pripravljen se
zgovarjati, nikakor pa se ne mi-
slim izgovarjati.

Priznam pa, da pri nekterih
delavcih nisem in nisem bil pri-
ljubljen iz vzroka, ker sem vedno
in vsakemu resnice povedal in se
v vseh ozirih izražal odkrito. Da
bi mogel vse delavce zadovoljiti,
tudi sedaj ne pričakujem, kapita-
listov ali njih pristavev pa še ni-
dar poskušal nisem.

Torej kar ima kdo za povedati,
naj kar glasno in javno pove in

tudi svoje misli pristavi lahko, ko
mo radi tega vseeno prijatelji
stali.

Anton Mahn.

Moon Run, Pa.

Dne 22. t. m. zgodila se je v
kajkšnem premogetem rovu velika
nesreča. Okoli dveh popoldne, ko
je voznik (driver) navel odje-
svetilo, se je olje nenkrat vnelo
in se razpršilo na vse strani. Voz-
nik je bil v trenutku ves v plame-
nu. Obledela je vsa na njega zgo-
la in je dobil grozne opekline.
Odpeljali so ga v bolnišnico, kjer
je o polnoči umrl. Ponesrečen
bil je rodom Skot.

Delavskih razmer ne bom opi-
sal, ker so slabe. Dela se
vsak dan, a zasluži se komaj
sproti, ali pa še ne. Kdor ima
her prostor, še napravi kak
v slabem pa ne zasluži niti toliko,
da bi stroške pokrili. Ravi so
in je dosti vode v njih. Ne sre-
jem nikomur hoditi sem za delo.

Pozdrav vsem čitateljem Pro-
svete!

Louis Zakrajek.

Chisholm, Minn.

Apel na vse jugoslovanske de-
lavce v Ameriki. Delavci! Že dva
mesece se vrši boj med delavci in
kapitalisti v Minnesoti. Draga
tisoč rudarjev med katerimi je
65% Slovencev in Hrvatov, bo-
se proti jeklarskemu trustu. Bo-
rijo se za zboljšanje delavskih
stališča in borijo se kot meča
Sloga in solidarnost vlada med
delavci in danes po dveh mesecih
štrajka smo ravno tako odda-
da vstrajamo do konca, do zmage
kot smo bili prvi dan.

Toda, delavci po Ameriki, a
boste pustili, da nas lakota pri-
da odnehamo od boja, ki smo ga
pričeli? Ali boste pustili, da na-
jok naših stradalajočih otrok pri-
li, podati se na milost in nemilost
največjemu delavskemu sovražni-
ku, jeklarskemu trustu? Ali va-
mialite, da zmaga naša, bila je
zmaga vsega delavstva v Ameri-
ki?

Finci so se že odzvali tozade-
nem pozivu in poslali so že bln
\$4000.00 štrajkarjem v Minnesoti.
Kaj delate vi Slovani? Ali ne si-
šite joka naših otrok? Ali vam
bo žal, če nas z vašo brezbrziš-
jo prisilite nazaj v sužnost, iz ka-
re smo se odločili rešiti?

Delavci! Bratje! Apelarim na
vas, da čim prej storite svoje de-
lavsko dolžnost in da nemudoma
pobirate prostovoljne prispevke
nam v pomoč. Od vas je odvisno
kako se bo završil boj na Iron
Range.

Mi stojimo kot en mož. Ne bo-
mo se niti zaporov niti pušk, ali
bojimo se lakote. Vi delavci na-
zamorete pomagati, da se nam la-
kote ne bo treba bati. Če nas ne
varujete lakote, ne bo nas nihče
premagal, zmaga bo naša in zma-
ga bo taka, kot je delavska zma-
govina v Ameriki se ne pomni.

Torej rojaki nemudoma na de-
lo. Skličite seje svojih društev in
odgovorite se po vaših močeh na
prošnjo za pomoč. Delavci iz Min-
nesote so se vselej odzvali, kadar
koli je prišel od štrajkaajočih
delavcev klic za pomoč. Samo
Chisholma poslano je bilo svoje
časno za štrajkarje v Calumet
\$ — — (številka absolutno ne
čitljiva. Poslijte nam jo, da jo
občimo. Znano nam je, da je
od tam poslan denar. Op. ur.)

Delavci, v imenu naših de-
ktere se bore rama ob rami z nami
z nami in jih je v vsakem mestu
tudi več v zaporih, v imenu naših
nedolžnih otrok, apeliramo na
vas, da ne zamislate svojih ules in
nam ne obrnete hrbta, temveč
nam pomagajte po vaših močeh.

Nabrano podporo pošiljajte na
ta naslov:

"John Seppamer, Virginia,
Minn."

M. E. Shusterich,
član šte. 110 S. N. P. J.

ZAPOMNITE SI! Dopis, ki
ne naznanila in vesti in vi drugi
in poročila, ki se tičejo novic, ter opo-
vse, kar je v zvezi s sindikatizir-
se pošilja na sledeči naslov:

"PROSVETA".

(Uredniški oddelk).

3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Narodnina, oglaševanje, spreminjanje
slovov, priobčilo glade narodnih
bivanja lista, poročila zastopnikov
do narodnikov, denar za oglaševanje
vse, kar je v zvezi s sindikatizir-
naj se pošilja na sledeči naslov:

"PROSVETA".

(Upravljalni oddelk).

3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Ali to storite, tedaj pride naš
poslana stvar takoj v pravo rako
vsega zamuda. Če torej želite, da
povsod točnost, držite se tega!

Evropska vojna in ve- sti iz inozemstva.

(Nadaljevanje iz prejšnjega)

evanje cel dan in celo noč. V o-
kolici Thiamonta in Fleury, so
Nemci vprizorili več napadov, pa
jih vselej odbili.

Nasi letalci so večerj spravili na
deset nemških letalnih strojev,
ki zrakoplove pa so uničili.

BALKANSKA FRONTA.

Angleško poročilo.

London, 26. avg. — Neodločni
boji trajajo še vedno v okoliših So-
mme. Srbi trdijo, da drža vse po-
stojne na skrajnem levem krilu in
da živahno napadajo Bulgare. Bul-
gari zopet trdijo, da so bili vsi
srbski napadi odbiti.

Nemški vojni urad poroča, da
Nemci in Bulgari napredujejo se-
vernozapadno od jezera Ostrovo,
na balkanski fronti.

Francosko poročilo.

Pariz, 26. avg. — Bulgari
so napadli in osvojili grško trd-
njava Startila, ko so pobili celo
grško garnizijo s poveljnikom
vred, ki se je junaško v bran po-
stavila.

Solun (se je Pariz), 26. avg. —
Tu se je vršil sinoči velik ljudski
shod, na katerem se je burno pro-
testiralo proti okupaciji grškega
zemlja po Bolgarih. Vršile so se
demonstracije za Venizelosa in
chorovalci so peli narodno himno.
Množice so potem korakale pred
glavni stan francoskega poveljni-
ka, generala Sarrailla, počoje mar-
šeje. Pri policijskem prefektu
so nato formalno protestirali pro-
ti bolgarski okupaciji grškega o-
zemlja.

Angleško poročilo.

London, 27. avg. — Bolgari
napredujejo z osvojevanjem Grčije.
Pred sabo pade angleške konje-
niške patrulje in zasedli so več
kot 50 stirijskih milj v vzhodni
Macedoniji. Zapadno stoji njih
predstraže pri Orafanu in zasedli
so visine nad Kavalo.

Bolgarsko poročilo.

Zafija, 27. avg. — Vojni urad
poroča, da je bolgarska armada iz-
vojevala znano nad srbskimi četa-
mi na desnem krilu, na drugem
krilu so pa bolgarske čete dospe-
le na grškem ozemlju do egejske-
ga obrežja.

Tukaj posvečajo veliko pozor-
nost potičnem razvoju na Balka-
nu, posebno gibanju na Rumuna-
nem. Brzojavke poročajo o milita-
rističnem pripravljanju in o po-
možnosti vojaškega kredita za 40-
000.000 dol.

TALIJANSKA FRONTA.

Avstrijsko poročilo.

Berlin, 27. avg. — Brezlično prek
Sayvilla. — Italijanski napadi v
Dolomitih, na severnem delu, so se
izjalovili.

Italijansko poročilo.

Rim, 27. avg. — V Pozinski dolini
smo odbili napad na goro Seluž.
V Fasinskih alpah so naši alpini
napredovali proti gori Kavrijol.
Na pritisk v Travinjski dolini se
traja in protinapade proti sever-
nem pobočju Kolbrikova smo od-
bili.

Angleški pomožni križar potopljen
London, 27. avg. — Sovraž-
na potapljača je potopila v čet-
rtletni oborožen parnik "Duke of
Albany" v Severnem morju. Štiri
in dvajset oseb je vtonilo, sedem
in osemdeset je rešenih.

Berlin obtožuje, da imajo Franco-
zi "morilce."

Berlin, 27. avg. — Brezlič-
no prek Sayvilla. — Poluradno
poročajo, da imajo francoske čete
oborožene protovoljce, oborožene
z noži, revolverji in ročnimi gra-
natami, katerih naloga je, da po-
može živim nemškim vojakom v osvoje-
nih nemških strelskih jarkih.

Poročilo zaključuje, da je no-
vi sistem najbolj strahopetno kr-
tenje do sedaj poznanih zakonov.

Angleži tepeni pri Suez.

Pariz, 27. avg. — Vojni
urad poroča: Po praski 16 milj
vzhodno od Suez med predstra-
žami je sovražnik (Angleži) bežal.
Sovražno letalo je v zmoti strelja-
lo s strojno puško skozi en četrt u-
re na svoje čete.

Na kasniški fronti smo odbili
nasilne naše desno krilo. Na
temem mestu se je moral sovraž-
nik umakniti pred našo obrambo,
da bi bil trikrat močnejši. Vjeli
smo nekaj sovražnikov.

Nemški general von Kluck se nor-
čuje iz Angležev.

Strassburg, 27. avg. — V o-
semtedenskem napadu, z ogrom-
nim žrtvovanjem človeškega mesa
in krvi in streliva, ni zaveznikom
le posrečilo prodreti nemško čr-
to ob Sommi, ampak jo niso niti
hudo vkrivili. General Aleksander
von Kluck, ki je zapovedal nem-
škemu desnemu krilu, ko so prodr-
li Nemci pred vrata Pariza, pravi:

"V osmih tednih strašnega boja
so osvojile le par kilometrov z ve-
likimi izgubami. Angleži niso
praktično storili nič. Izpostavili
so se le našim protinapadom, ki
gotovo pridejo."

"Koliko časa mislite, bo traja-
la vojna?" so vprašali.

"Lahko traja leta in dneva", je
odgovoril general. "Konec vojne
bo prišel naenkrat kot neznaka.
Neki švicarski list je označil situ-
acijo pravilno: "Evropi primanj-
kuje poguma za mir!"

Napad angleških letal.

London, 27. avg. — Angle-
ške zračne sile so izvršile napad
na oporišče zeppelinov, ki so v te-
ku 24 ur izvršili dvakrat napad
na Anglijo. Metali so bombe na
barake za zračne ladje v Namurju,
Belgija. Nemogoče je bilo opaziti,
koliko škode so napravile bombe.
Eno letalo se ni vrnilo.

Napada so se udeležila tudi mor-
nariška letala.

Svečani sprejem nemške potap- ljače "Deutschland".

Berlin, 27. avg. — Osem in
trideset milj daleč je stalo ljud-
stvo in pozdravljalo potapljačo
"Deutschland", ki je izgledala
kakor ogromen bakreno zelen hr-
bet kita. Topovi so grmeli v po-
zdrav od Bremerhavena do Bre-
mena. Piščalke in tovarnih ob ob-
režju so tulile, vmes je bilo čuti
pa grmenje topov.

James O'Donnel Bennet, poro-
čevalec za "Chicago Tribune"
pravi, da takega svečanega spre-
jema še ni videl, od leta 1897, ko
je angleška kraljica Viktorija
praznovala svoj jubilej. Pa tudi
noben pomorščak še ni bil tako
svečano sprejet kot kapitan Koe-
nig in njegovo moštvo, da bi ljud-
stvo stalo v 38 milj dolgi vrsti in
dajalo duška veselju nad doseže-
nim uspehom.

Nov banditaki vpad.

Presidio, Tex., 27. avg. — Z
avtomobilom je došlo semkaj po-
ročilo, da so mehiški banditi blizu
Ruiloz prekoračili Rio Grande
in so z ameriškega renca ukradli
devetnajst konj.

Ameriške vesti.

(Nadaljevanje iz prejšnjega)

Portland, Ore., 27. avg. —

Lesni trgovci na zapadu so odlo-
no proti povišanju tovarnine na
železnice.

Chicago, Ill., 27. avg. —

Prek Združenih društev, ki se bo-
jujejo za odprto nedeljo v Chi-
cagu, je baje prišla luč spoznanja
in po izjavi znanega buržoaznega
političarja A. J. Čermaka, bodo
podpirala le tiste kandidate, ki so
za homerulo v Chicagu.

Homerulo hočejo imeti tako,
kot jo zahtevajo Mestni klub, A-
meriška delavska federacija in
druga napredna društva.

"Mokri" verjamejo, da naj-
boljše delajo zase in regulirajo
točenj opojnih pijač, če vstopi-
jo za pravo homerulo in proti že-
ljami People's Gas, Light & Coke
Co., družba, ki oskrbuje mesto
Chicago z gorljivim plinom, pro-
ti cestnoželezniški družbi in dru-
gim korporacijam za javne potre-
be.

Včasih so "mokri" zahtevali
homerulo le tako daleč, kar se ti-
če točenja opojnih pijač, zdaj pa
izjavlja Čermak, da bodo delali
roko v roki z vsemi organizacija-
mi, če so res napredne, ne glede
na to, če so za "suhe" ali "mo-
kre."

Ko je imela priti homerulska
predloga v zasedanju v razpravo,
so jo zadavili političarji, ki so pod
poveljstvom Sullivana, Deneena in
Lundina.

Vodje "mokrih" izjavljajo, da
ne verjamejo, da Thompson resno
misli s homerulo in da hoče izra-
biti nedeljski zakon, da požene sa-
biti nedeljski zakon, da požene sa-
biti nedeljski zakon, da požene sa-

Pravijo, če hočejo salunarji i-
meti kakšne privilegije, tedaj mor-
ajo delati za kandidature Harry
B. Millerja, prijatelja F. Lundina,

ki kaudirira za državnega pravd-
nika.

Razredno zavedne delavce malo
briga, kako buržoazni političarji
rešujejo spor v domači hiši. Za-
nimajo je le, da so gospodje pri-
šli do prepričanja, da tudi v bur-
žoaznih strankah ne more nihče
služiti malemu in velikemu bizi-
su. Kdor dela za velekapital, uni-
čuje male biznismane. In to spo-
znanje je tudi nekaj vredno, da-
si ne bo za trenotek vstavilo kapi-
talističnega razvoja.

Chicago, Ill., 27. avg. —

Avtohanditje, ki so vstavili Char-
les Moora in njegovo ženo pred
njegovim domom na 7109 Eggle-
stonovi ulici niso celo po bandit-
skih načelih nastopili kavalirsko.
Soproga Moora je bila nekoliko po-
časna, ko ji je ropar ukazal, naj
spame prstane s prstov, pa jo je
drugi bandit zagrabil za roko in s
silo potegnil prstane doli. Možu
so vzeli uro in \$25, po izvršenem
ropu so jo odkurili z avtomobilom.

Banditje niso bili mogoče raz-
capani in neobriti capini, kot jih
kažejo v kinematografih. Bili so
oblečeni gospodje, z briljantnimi
iglamy in kravatah in čedno obriti
po obrazih, kakor da odhajajo na
pojedino k milijonarjem.

Springfield, Ill., 27. avg. —

5letni James Lane se je igral vo-
jake in nameril je puško 22. kal-
bra na mater in sprožil. Njegova
mati, Jessie Lane, se je smrtno za-
dela v čelo zgrudila na tla in um-
lo kasneje izdihnila.

Denver, Colo., 27. avg. —

22letni John O'Donell, 19letni
John Fulton Dobson in 18letni
William Freund iz Chicaga so bili
obsojeni na 30 dni v okrajno je-
čo. Mladenci so delali preje v
Chicagu in šli so na pot, da dobe
boljše delo. O'Donell je delal za
Armourja, Freund za Morrisa in
Dobson je bil nastavljen v pisarni
Burlington železnice.

Fantom je pošel denar in pričel
si prosjačiti. To je pa v očeh
današnjih varuhov zakona in mo-
rale tako velik zločin, da so bili
obsojeni na 30 dni ječe. Takole v
kapitalistični družbi mlade, nepo-
kvarjene in neizkušene mladeniče
pehajo na pot hudodelstva.

Milwaukee, Wis., 27. avg. —

Ko se je municipalni sodnik
A. C. Bakus peljal s svojo ženo in
štirimi otroci v avtomobilu blizu
Athenta, Wis. je skočila divja ma-
čka na avtomobil in priletela s ta-
ko silo v sprednjo kolo na levi
strani, da je obležala z razbito
glavo.

Washington, D. C., 27. avg. —

Ameriška republika bo izdala za
oboroževalno pripravljanje na
morju in na suhem \$645,475,840

Za armado na suhem pojde
\$257,596,530. V mirnem času se
stalna armada pomnoži na 175-
000 mož, v vojnem pa na 256,000.
Milica šteje v mirnem času 127-
000, v vojnem pa 425,000.

Ostala vsota pojde za mornari-
co.

Chicago, Ill., 27. avg. —

V stanovanju na 540 W. Forty-
third ulici se je zopet odigrala
tragedija, ki bodo na dnevnem
redu, dokler bo kapitalizem gos-
podar sveta. Tukaj je srečno ži-
vel Abel s svojo družino. V teku
zadnjega leta je prišla nesreča čen-
je. Najprvo sta mu umrla dva
otroka, pred par dnevi so pa nje-
ga odpeljali v bolnišnico za jetiče.
Njegovo 23letno ženo je ta u-
darec tako hudo zadel, da je izpi-
la strup.

Trinidad, Colo., 27. avg. —

Blizu Delhija so zaklali 25letnega
Franka Westa, dediča zapuščenine
v vrednosti \$1,500,000.

Patruje love Ricarda Lucara,
ovčjega pastirja in bivšega delav-
ca na renču. Ženo Lucara in Do-
naciama Sandovala so aretirali
kot sokriva. West se je sprl z
Lucarom radi plače, žena Lucara
je baje držala Westa za roke, Lu-
caro ga je pa zaklal.

Peoria, Ill., 27. avg. —

Tukaj je umrl nadškof John L.
Spalding, star 76 let.

Chicago, Ill., 27. avg. —

Carney, ki je ustrelil McDonough-
ha v O Learyjevem salunu je iz-
povedal pred militskoogledniško
poroto, da je McDonough nanj
prvi streljal. Tako so izpovedale
tudi druge priče.

Berlin, Nel., 27. avg. — Pet
oseb je bilo vbitih in štiri ranje-
ne, ko je vlak Pennsylvania želez-
nice zadel ob avtomobil John
Quillena na križišču pol milje od
Berlina.

Wentworth, N. C., 27. avg. —

Komisarji okraja Rockingham so
odklonili zahtevo soproge C. W.
Shaughter, obsojenega policaj-
skega načelnika, da bi njenega so-
proga nji oddali v najem kot kaz-
niškega delavca.

Komisarji so odločili, da bo de-
lal v tobačni tovarni.

Jefferson City, Mo., 27. avg. —

Missouri-Pacifc osobni vlak šte-
v. 1 je blizu Labadieja skočil raz tir.
Strojvodja Paul Schmidt je za-
obil težke poškodbe na prsih.

Asheville, N. C., 27. avg. —

Andy Wise je pred 44 leti umoril
konstablarja John Rogersa. Ta-
koj po umoru so Wisa aretirali,
pa je na potu v okrajno ječo všel
šerifu. Iskali so ga 44 let in so ga
sedaj aretirali v Williamsonu, W.
Va.

Toronto, Ontario, 27. avg. —

V bližini rudnika Casey Cobalt
je zopet izbruhnil gozdni požar in
zgorela je soproga Aeksa Mc
Kenzieja s šestimi otroci. Vsa po-
slopja krog rudnika so postala
žrtve gozdnega požara.

Oklahoma City, Okla., 27. av- g. —

Ira Stewart in Artur Lion,
cestnoželezniška uslužbenca, sta
postala žrtve svojega poklica, ko
sta hotela združiti bakreno vodil-
no žico s tračnico. Na ročnem vo-
zičku sta imela posodo s plinom,
ki se je na neznan način vnel in
eksploziral s tako silo, da je de-
lavec vrgel 130 jardov od mesta,
na katerem sta delala. Obležala
sta mrtva.

Milwaukee, Wis., 27. avg. —

28letna Marija Weisner je čis-
tila štedilnik s kemičnim maz-
lom, ki je eksploziral in jo zavil
v plamen. Njena 6 letna hčerka
Marija je hotela poklicati sosedo
na pomoč, pa ni mogla iz kuhinje
ker so bila vrata zaklenjena. Pre-
den so prihiteli sosedje na po-
moč, je Weisnerjeva dobila tako
hude opekline, da je umrla.

St. Louis, Mo., 27. avg. —

V tovarni St. Louis Portland Ce-
ment Co. na Prospect Hillu se je
razletelo gonilno kolo, ki tehta
pet ton. Kos železa so leteli na
vse strani. En kos je vbil 45letnega
Fred Barretta, ki je mazal stroj.
Pet drugih delavcev je bilo ra-
njenih zunaj strojnice.

Iz slovenskih naselbin.

Cleveland, O. Umrl je tu Frank
Perko, star 28 let in neoženjen.
Doma je bil iz Zagreba kjer za-
pušča mater in sestro. Pri dru-
štvu ni bil nobenem.

V Warrenville sanatorium je
umrla 17letna Mary Vaupič, za
sušico. Zapušča mater, 2 sestri in
2 brata. Otče ji je umrl pred par
leti. Družina je prišla v Ameriko
pred 11 leti iz Mirne Peči na Do-
lenjskem.

Roundup, Mont. Stariše Josip
in Annie Pire, obdarovala je
štorčija s čvrsto hčerko. Zdravo
vse.

Collinwood, O. Poročil se je
John Jannik iz Detroita, z gospi-
co Mary Tomšič iz Collinwooda.
V enake rožne telege je skočil
Anton Bavec, z gospico Ivano
Klemenčič.

Nottingham, O. V mestni bol- nišnici v Clevelandu, umrl je ro- jak Josip Puškar za sušico, star 38 let. V stari domovini zapuša ženo in otroke.

Zakaj so nizke dividende?

Zdaj ko prihajajo železniški u-
službeni zahtevo osemurnega
delavstva na dan in so priprav-
ljeni zastavkati, če jim ga odbi-
jejo železniški kralji, prihaja od
strani železniških družb zopet je-
remiada o nizkih dividendah v
javnost.

Jeremiada ima namen vplivati
na ameriško ljudstvo in dokazati,
da železniške družbe pri najboljši
volji ne morejo priznati osemur-
nega delavstva. Če bi priznale o-
semurni delavnik, jih čaka neiz-
ogibno bankrot.

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila
1904

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907
v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODESEK:

Predsednik: John Vogriš, box 214, LaSalle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, b. 86, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jozef Kuhelj, 9469 Ewing ave. S. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Telephones Lawndale 4635.

Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapismikar: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADEBNI ODESEK:

Jože Ambrožič, 351 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741—1st St., LaSalle, Ill.
F. S. Tauchar, 674 Ahsay Ave., Rock Springs, Wyo.

POBOTNI ODESEK:

Anton Hrast, 811 95th Ave., New Duluth, Minn.
Anton Peterlin, 6307 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Jože Radišek, 679 box, Smithon, Pa.
Rudolf Pleteršek, 438 box, Bridgeville, Pa.
Albina Hočvar, 18 Beard ave., Detroit, Mich.

UREDNIK "PROSVETA"

Jože Zavertnik, 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI IZDAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6203 St. Clair ave., Cleveland, Ohio.
Vse denarne zadeve in stvari, ki se tičejo glavnega urada, se
imajo pošiljati na gl. tajnika.
Pritožbe glede nerednega poslovanja na predsednika nadzornega
odseka Jože Ambrožiču.
Zadeve prepirljive vsebine predsednika poretnega odseka, A.
Hrastu.
Vse druge stvari, ki imajo stik s "Prosveto", izvemati spre-
membe naslovov uradnikov krajevnih društev pa "Prosveti", 3019
So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Med družbami, ki jokajo in
stokajo, je tudi Union Pacific že-
lezniška družba.

Nekaj let sem je plačala ta dru-
žba desetodstotno dividendo, a
zdaj, o groza, pa plača le osem-
odstotno.

Vbogi železniški kralji kar smi-
lijo se nam in če pojde tako na-
prej, bodo morali revčki zadeti bi-
sago na ramo in prosjačiti trdo
skorjico kruha od hiše do hiše.
Seveda, če bi bilo tako, kot po-
ročajo železniške družbe in bi ni-
ne zamolčale. Ko spoznamo drugo
stran pripovedke Union Pacific
železniške družbe, se tudi prepi-
čemo, da železniškim kraljem še
ne grozi boben in da bodo njih
"milostljive" gospe še lahko bli-
ščale v diamantih in svili in pri-
rejele razvajenim gospodskim ku-
kom bogate pojedine v dvorinah,
okinčanih s cvetjem in sadnim
drevjem.

Gospodje delničarji so poleg o-
semodstotne dividende sprejeli še
šest in sedemdeset milijonov do-
larjev od Baltimore & Ohio že-
lezničke, ki so ležali v blagajni U-
nion Pacific železnice.

Poleg je v blagajni Union Paci-
fic železnice še \$110,474,000, ki
jih lahko ravnatelj razdele med
delničarje kot dividende. To se
mogoče takoj zgodi, ko železniš-
kim kraljem ne bo treba dokazo-
vati, da dividende padajo in vsled
tega ne morejo železniškim uslu-
žbenem dovoliti osemurnega de-
lavstva.

Nihče ne more očitati železniš-
kim kraljem, da so neumni, če ob-
času, ko železniški uslužbeni za-
htevajo osemurni delavnik, razde-
le med sabo nizko dividendo, kup
milijonov pa pustijo ležati v blaga-
jni, da ga razdele med seboj, ko
mine nevarnost.

Nihče ne more očitati železniš-
kim kraljem, da so neumni, če ob-
času, ko železniški uslužbeni za-
htevajo osemurni delavnik, razde-
le med sabo nizko dividendo, kup
milijonov pa pustijo ležati v blaga-
jni, da ga razdele med seboj, ko
mine nevarnost.

Premetene in zvijačne kapitali-
stične mahinacije potrjuje, da je
treba železnice poddržati.

J. J. LAHEY.

Pogrebnik in balzomalec.
Gospa Margaretha E. Lahey
balzomovalka za ženske
Granite City, Tel. 63
Madison, Ill.
Bell, Tri - City. Tel. 63.
(72 — 78).

Gotova znamenja bolezni

Mogoče li trpite na bolečinah v
kosteh ali revmatizmu?

H. H. Von Sehliek, sloviti pri-
rodni zdravitelj in tovarnar Bol-
garskega Krvnega Čaja, ki je s
sto in sto tisoči bolnikov v stalni
zvezi in ki danzadnem dobiva kar
po cele kupe zahvalnih pism od
onih, katerim je povrnil Bolgar-
ski Krvni Čaj zdravje, da je naj-
boljše zdravilo proti revmatizmu
in bolečinam v kosteh to zdravilo.

EMILE ZOLA:

DENAR.

Poslovenil M—k.

(Nadaljevanje)

Nekdo jo je prinesel in zdaj vsi ponavljajo to vest na glas, ki se je kmalu spremenil v buče vihar. Borzo je pretresel grozni hrup in med tem hrupom so skakale cene navzgor in navzdol. Preden je udarila ura tri, oznanjujoč, da je borza zaprta za tisti dan, so cene poskočile za štirideset in petdeset frankov. Tedaj je nastala strahotna panika. Bila je ena tistih bitk, kadar derejo vojaki in generali z edino željo, da ohranijo svojo kožo, oglušeni in oslepljeni v največji konfuziji. Po čelu in po obrazih so drle potne srage, solnce je obilavilo stopnice in zavilo vso borzo v sikajoč plamen.

Ko je bil boj končan in so borzizani izračunali svoje izgube, je videl vsakdo, da je bila katastrofa naravnost nezasišana. Bojno polje je bilo pokrito z ranjenimi in mrlji. Mozer, finančni medved, je bil med najbolj ranjenimi in Pileralt je drago plačal svojo slabost, ker je bil tako prepričan o padanju cen. Magendre je izgubil petdeset tisoč frankov; to je bila njegova prva velika izguba, silni udarec, ki je položil njega in ženo v posteljo. Baronica Sandorfova je morala plačati tako veliko svoto, da je Delkambre naravnost odklonil plačilo in baronica je preklinjala ime svojega soproga, barona Sandorfa, ki je imel depešo o miru v svojih rokah poprej kot minister Kogon, pa ji ni črnil ne besedice. Največji udarec je pa zadal visoko židovsko banko. Tam je bil pravi masaker. Trdili so, da je Gundermann sam izgubil osem milijonov frankov. Ljudje so strmeli. Kako, da ni vedel! On, mogeni gospodar trga, kateremu so bili ministri kabineta njegovi hlapec in kateri je imel cele države v svoji odvisnosti? Zgodilo se je pač, da je slučaj nanesel nepričakovane okoliščine, ki jih ni mogel napovedati nihče. Nekdo, izven vsake pametne preračunasti, je izrazil priložnost in odpomoči ni bilo.

Ampak to še ni bila vsa govorica. Ves Pariz je vedel, da nekaj drugega nad razvalinami poštepanih spekulantov je vstal Sakard kot velikan. Z eno samo potezo svojih finančnih grabelj je potegnil k sebi ves denar, ki so ga izgubili drugi. V svoj žep je vtaknil dva milijona frankov, ostali milijoni so pa šli v blagajne Univerzalne banke, oziroma so izginili v žepu ravnateljev. Sakard je imel težkočo, preden je prepričal Karolino, da Hamelinov delež tega plena, ki je prišel popolnoma zakonitim putem, znaša milijon frankov. Hureti, ki je tako mojstrsko izvršil svojo nalogo, je tudi dobil kraljevski delež. Ostale, kot je bil Dagremont in markiz Bohain, ni bilo treba izpraševati, če so zadovoljni, kajti prvo uro so se zahvaljevali velikemu Sakardu in mu čestitali na njegovem veličastnem vsehpu. Zlasti je bilo eno sree, ki je gorelo polno hvalečnosti napram Sakardu, in to je bil mali Flori, kateri je dobil deset tisoč frankov — dovolj, da lahko stanuje v gosposki čuči v gosposkem stanovanju v ulici Condoreet in da lahko prebije vsak večer v družbi Gustava Sedila in Germane Kor v dragih restavracijah. Jantru je pa bilo treba dati primeren nagrado, kajti mož se je zelo jezil, ker niso njemu povedali ničesar. Edini Deži se je držal kisle z žalostno mislijo v srcu, da ni bilo njegova zraven, ko je deževal denar.

Sakardu se je zdel njegov prvi triumf kakor cvetoče cesarstvo, ki je na višku svoje slave in moči. On je bil zmagovalce in slavnostni odsev svoje zmage. Zvečer tistega slavnega dne; ko je ostavil borzo v kupu razvalin, je bil ves Pariz dekoriran in razsvetljen v sijaju velikega slavlja, ki je bilo prirejeno na čast Napoleonu III., velikega cesarju, gospodarju Evrope, kateri ima tako moč, da mu cesarju in kralji drugih držav izročajo svoje dežele, ki jih potem on deli med njimi, in katerega postavljajo svojim sodnikom, da odloča med vojno in mirom. V zbornici so se kajpada oglašili protivni glasovi in naznanjali bridko bodočnost Francije, ki je dovolila, da je Prusija narasla, da je bila Avstrija ponižana in Italija da ne bo nikdar hvaležna. Toda silne množice so se rogale in posmehovale tem glasovom, ki so kmalu razblinili v nič v kaosu prazničnega Pariza, ki je z največjim hrupom, med slavoloki in razkošnim sijajem pel slavo velikemu Napoleonu. Nihče ni pomislil, da za dnevom veselega praznika lahko pride mrzla in ledena noč brez vsake razsvetljave — razen rdečih granat, ki bodo rezale tmno.

Sakard, poln radosti in navdušenja, je hodil po ulicah, ki so se potapljale v morju umetne svetlobe. Hodil je sam v mogočnih tokih praznične množice in omamljen vsled tolikega slavlja ni si mogel kaj, da ne bi bil mislil, da so vsi ti slavoloki in jezerih plinovitih luči postavljeni njemu v čast. . . . Ali ni on zmagovalce, ki vstaja in gre kvišku, med tem ko drugi padajo v propast? . . . Ena stvar je bila, ki mu je zagrenila brezmejno radost, in to je bil njegov brat Rogon, kateri je z velikim ogorčenjem zapodil Hureta iz svoje pisarne, ko je izvedel, odkod izvira polom na borzi. Veliki minister ni torej namenoma poslal dobre novice! Ali naj Sakard pokaže zobe močnemu državniku in ga napade z vso svojo močjo, s katero zdaj razpolaga? — Pred njegovimi očmi je sijal velikanski ognjeni križ iz tisočih luči pred palačo "legije časti", ki je rezal črno nebo daleč naokoli. In spričo tega veličastnega prizora je Sakard sam pri sebi ponovil drzni sklep, da bo podrl brata, kakor hitro bo njegova moč nepremagljiva. Vpijanjen vsled pesmi pojokov množice in vihranja zastav v odsevu migljajočega plina se je počasi vračal domov, v ulico Saint Lazare, čez goreči Pariz.

Dva meseca pozneje — bil je že september — je sklenil, se vedno prepričan vsled svoje zmage nad Gundermannom, da je treba dati Univerzalni banki še več življenja. Na prihodnjem delničar-

skem zboru, ki se je vršil v aprilu, je izkazovala banka devet milijonov profita v letu 1864, včerajšnji premijo dvajsetih frankov od vseh petdesetih tisoč novih delnic, ki so prišle s pomnožitvijo kapitala. Izdatki družbe so bili popolnoma pokriti, delničarji so dobili svojih pet odstotkov in ravnatelj svojih deset odstotkov; ostalo je torej pet milijonov poleg navadnih desetih odstotkov in vrhutega je družba izplačala dividendno deset frankov od delnice. Družba je vsekakor imenitno napredovala v dveh letih svojega obstanka. Ali Sakard je hotel še več — še več gnojila; razgreti in podkuriti je hotel finančna tla, pa makar zgori letina. Prisilil je ravnatelje in pozneje delničarje v izrednem zboru, da so dovolili drugo pomnožitev kapitala, ki so ga zopet podvojili na sto milijonov in izdali stotisoč novih delnic, katere si morajo rezervirati delničarji delnice za delnice kakor prvič. Toda nove delnice so bile izdane po šeststo in petinsemdeset frankov, to je s premijo stoinpetinsemdeset frankov, ki se ima plačati v preostanek. Razlogi, da je banka zopet podvojila svoj kapital, so bili — kakor jih je našteval Sakard — predvsem velik napredek v prvih dveh letih in ogromna podjetja, ki jim ima banka v kratkem vnesiti kredit. Zavod se mora postaviti, ako hoče imeti kredit, ki ga reprezentira. In rezultat je bil sijajen: borzna cena delnic, ki se ni ganila več mesecev, je v treh dneh poskočila iz sedemsto in petdeset na devetsto frankov.

Hamelin ni mogel topot priti iz Orianta, da bi bil predsedoval delničarskemu zboru, in mesto tega je pisal sestri pismo, v katerem je izrazil svojo hojazen nad banko, katero podijo v blaznih akokih. Vedel je dobro, da so zopet po krivem prišli pred notarjem Lelorenem, kar se je tudi zgodilo. Družbi je ostalo ogromno število novih delnic, katerih ni bilo mogoče prodati, in bile so shranjene v železni blaginji, medtem ko se je na papirju glasilo, da je Sabatini lastnik teh delnic. Pojavili so se tudi drugi "prete-nomi", borzizani in ravnatelj, ki so kupili na papirju dober del teh delcev in koncem konce je imela Univerzalna banka trideset tisoč svojih delnic, ki so predstavljale svoto trinajst milijonov frankov. Ta sleparija ni bila samo nepostavna, temveč tudi nevarna, kajti izkušnja je ušla, da vsak bančni zavod je obsojen v propast, ako špekulira s svojimi lastnimi delnicami. Kljub temu je pa Karolina odgovorila inženirju z veselim pismom, v katerem se je šalila, češ, da zdaj, ko je ona popolnoma uverjena v napredek banke, bo pa on strahopetec. Zagotovila ga je, ona vedno na strahu in opazila ni še ničesar sumljivega, pač pa je presenečena vsled velikih in logičnih pojavov, katerim je priča. V resnici pa ni Karolina snala niti pičice, kakor samo to, kar ji je povedal Sakard, od katerega je imela vedno več gorkih simpatij in vedno več spoštovanja, omamljena vsled njegove mrzlične aktivnosti in velikih vsehov.

V decembru je narasla cena delnic čez tisoč frankov. Tedaj se je pa ganila velika židovska banka, kajti triumfirajo Univerzalne bile že preveč. Gundermann se je pojavljal na borznem trgu bolj pogostoma in hodil po bonbone v slaščičarno s svojo avtomatično stopinjo. Osem milijonov svoje izgube je plačal brez vsakega godrnjanja in niti najmanjšega znamenja jeze ali obžalovanja niso opazili na njemu. Kadar je tako izgubil, kar je bilo redkokdaj, je vselej rekel, da je prav, ker vsaka izguba da je šola za v bodoče; tisti, ki so ga poznali, so se smejali ob takih prilikah, kajti oni so znali, da Gundermann skoraj ne potrebuje nobene šole. Ali zdaj pa je le bila bridka šola, ki je ni mogel pozabiti zlepa. Dejstvo, da ga je nabrisal Sakard, ta vratolomni in nebrzdani blaznež, medtem ko je on tako hladnokrvno in vedno mojstrsko položaja na denarnem trgu, se ni dalo prenesti tako mirno. In od tistega časa je Gundermann ostro pazil na gibanje Univerzalne banke v svesti si, da mora priti dan njegove osvete. Videl je, kako naglo je brstela in razcvetela Univerzalna, in kot izkušen finančnik je bil prepričan, da vsako denarno podjetje, ki hitro napreduje, nima nobene trdne podlage in mora prejaliti slej pašli v žrelo katastrofe. Borzna cena tisoč frankov za delnico je še vsekakor normalna in Gundermann je aklenil počakati dokler pride njegov čas. Dobro je vedel, da borza ne sme biti merilo položaja, ali ostroviden finančnik lahko izvaja zaključke iz mimoidočih okoliščin, ki se le opirajo na borzne cene in iz teh računati na gotove posledice. Logika je edina vladarica; resnica je najmočnejši faktor pri špekuliranju kakor pri vsakem drugem dejanju. Kakor zraste borzna cena v sumljivo višino, tedaj je logično, da mora kmalu pasti. Padanje cene je torej matematična potreba in on mora samo stati zraven in gledati, kdaj se vresniči njegov račun, nakar bo vzel, kar je njegovega. Gundermann je že izračunal, da cena 1500 frankov mora biti meja njegovega čakanja in potem se začne boj. Kakor hitro bo beležila borza ceno delnic Univerzalne po tisoč in petsto frankov, bo on takoj začel prodajati dotične delnice, sprva zmerno in vedno več pri vsaki likvidaciji natančno po svojem načrtu. On ne potrebuje sindikata finančnih medvedov, sam pojde v boj in pametni ljudje bodo že videli njegovo delo in sledili njegovemu vrgledu. Hladnokrvno je torej čakal Gundermann, da počasi hrupna Univerzalna banka sama od sebe — banka, ki je s tolikim hrupom zrastle in grozi ovirati visoko židovsko banko — in potem mu ne bo treba drugega, kakor da se upre v njo s svojo ramo in jo prekrucne v graben.

Pozneje so pravili, da je sam Gundermann pomagal pri Sakardovem nakupu starega poslopja v ulici de Londres, katerega je zadnji namenil podreti in sezidati na tistem mestu palačo svojih sanj, razkošno zgradbo, kjer se ima nastaniti Univerzalna z vsemi svojimi pritlikinami. Sakard je res pregovoril ravnatelje, da so dovolili nakup starega poslopja in delavci so začeli z gradnjo sredi oktobra.

(Dalje sledi).

LEPOTA.

Milan Pagelj:

Oblačilo se je. V ozračju je ležalo nekaj težkega kakor v vročem poletju, kadar se bliža nevihta, a pravzaprav je bila, dasi topla, vendar že pozna jesen. Potegnili so sapa, pozneje piš, ki je zaviljal zdaj od leve na desno, a za sam hip prav v nasprotni smeri z enako silo. Popoldansko solnce je nekako zakrnavelo za oblaki, zarumenelo listje je plesalo pred očmi in se lovilo po debelih, vejah in koreninah, smrečje pa je prišlo bučati. In to bučanje se je čudno akkladovalo z lajanjem in cvilenjem lovskih psov, ki so se podili po lovskih jatah za divjačino. Strele lovecev, ki so bili razpostavljeni po posameznih postajah, je bilo še komaj čuti v splošnem hrumu in šumu.

Mene je bilo menilo že vse veselje do lova, pri mladi grajski gospe pa je bilo ravno narobe. Razvrglo jo je vse večja in večja lovska strast in zlasti kadar se ji je zazdelo, da prihaja lajanje lovskih psov bliže, je naravnost mrzlično oprijemala svojo pučko in se obračala vsa vznemirjena v naglici k meni: "Ali so naboji v redu, ali je vse dobro? Stopite nazaj, za deblo, za deblo, gozdar Filip!"

"Vse je v redu!" — sem ji odgovoril in ji naglo ustrezal. Odhajal sem nazaj v goščavo, kjer sta bila privezana najina konja in gledal od tam s pravim strahom. Grajski me je bil opozoril, naj pazim nanjo, a grajskičinja je bila vsa divja in me ni hotela poslušati. Zrak se je bil ohladil, piš je postal hladnejši, ponudil sem ji mantiljo, a ona, stoječa v lahki skoro prosojni letni obleki, mi jo je vrgla z ogorčenjem nazaj. Opozoril sem jo na nevihto, na dež, na to, da naju lahko nenadoma ploha premoči do kože, kar utesne škodovati njenemu zdravju. A zavrnila me je tako osorno, da sem dobil utis, kakor bi bila ona moj ded in jaz otrok, ki mu brbljam neumnosti.

Piš je dobival večjo in večjo moč in iznenada je udarilo tudi na uho bližnje cvilenje psov, ki se je naglo in razločno približevalo. Gospa Helena je v lice zardela, dvignila puško in kmalu tudi ustrelila. Skočil sem k njej, videl velikega jelena, kako je padel, a listi trenotek zopet planil na noge in bežal pred psi, ki so drveli za njim z odprtimi gobeli.

"Glejte!" — je kriknila gospa. "Ali vidite? Krvav je, po hrbtu je krvav! Za njim!"

Nisem videl ničesar, pa sem zmajal z glavo in menil, da ga bodo izledili psi. Ali njej je šinila v glavo drugačna misel.

"Na konje!" — je ukazala, takoj stekla v goščo in čez par hipov je drvela pred menoj za jato psov in za jelenom, ki je kobalil dosti daleč spredaj v ogromnih skokih preko nizkega grmovja in tenkih belih brez globlje in globlje v dolino. Pričela se je divja gonja. Z brda v nižino, iz grape na holm, skozi vejevje, ki je smukalo mimo glav in rok preko temnih gozdnih luž, od koder je škropilo po obleki in obrazu črno blato.

"Ustavite, ustavite, milostivali!" — sem prosil. "Oddaljite se, vse preveč se oddaljujete!"

"Za meno, za meno!" — je klicala gospa in tepla kobila s tenko jahaško šibo, da je napol splašena dirjala, kakor bi ne letela z nogami ampak s perotnicami.

Vse nebo so bili zastrli oblaki, od daleč je bučalo zamolklo grmenje in takoj nato so padle prve debele kaplje. Zdelo se je, kakor bi se podila ploha za nami in nam bila v hrbet s posevno letimi debelimi kapljami. Naliv je postal hujši in skoro sem čutil, kako polne hladni curki po mojem golem hrbtu in od kolena dol po mečih v čevlje. Gospe spredaj so se bili stisnili svetli lasje ob vratu in seneh, kraji njenega lovskega klobuka so se povesili in spreminili zeleno barvo v črno, bluzo se je sprijela rok in života kakor tenka mokra enja.

"Obrnite, obrnite, rotim vas!" — sem ji klical, ali ona ni čula. Tepla je mlado kobilo in smrela dalje na ogromnega jelena, ki se je zibal v divjem diru daleč pred nami.

Pričelo je grmeti na vso moč, bližati se in treskati, kakor bi se bližal sodni dan. Bliski so križali črno nebo, kakor bi se premetavale po njem zlate palice in bob-

nenje gromov je udarjalo na uho, kakor bi se žogali neke blizu nebeški orjaki z gorami in hribi mokre in v nevihti trepetajoče pokrajine.

Od daleč sem zagledal gozdni potok in vstrahil sem se, ko sem v hipu po njem razsodil, kako smo se oddaljili od lovišča in gradu. In še bolj sem se preplašil, ko sem videl, da je planil vanj jelen, za njim psi in da je že tudi kobila z gospo Heleno stala na bregu in odskakovala.

"Stojte, stojte!" — sem zakričal. "Ali ne veste? Kobile ne spravite prek vode, pazite!"

"Mora!" — je kriknila Helena, zavihtela bliz in udarila kobilo z vso silo in jezo po mečih in se še tisti hip zavihtela v zraku preko stare vrbe in pala ploskoma v rjavo in derečo vodo.

Skočil sem s konja in planil za njo.

Z nekakim do takrat še ne občutenim sovraštvom, ki pa ni imelo nikjer svojih ciljev, sem se boril z vrtinci, ki so me obračali zdaj na levo in zdaj na desno, z vejami, ki so ležale po strugi in se mi zapletale med noge in s kalno vodo samo, ki mi je silila vsled teže moje premočene obleke v usta in nos. V dračju istega brega, kjer sem bil skočil v potok, sem dohitel in prijel gospo Heleno in jo spravil na kopno.

Zunaj je sedela na mokri travi, gledala me spoštetka mirno, brezbržno in široko odpirala pri tem oči, pozneje je postal njen pogled medel, truden in skoro žalosten. Govorila ni nič.

Meni je bilo v prvi vrsti za konja. Jelen, psi, kobila gospe Helene, vse se je bilo izgubilo nekam daleč v nevihti in dež. Svojega konja pa sem našel v bližnjem drevju, pripeljal ga bliže in hotel govoriti z gospo. Ali Helena se je opirala z rokami zadaj ob zemljo, povešala glavo na prsi, zapirala oči in dihala težko, kakor bi spala globoko spanje.

Premišljal sem, pa ni bilo drugega storiti. Previdno in počasi sem posadil spečo in zamamljeno gospodarico na konja, pazil, da mi ne pade, in se spravil s težavo še sam na svojo rjavo. Ali kam sedaj?

Konj je pričel prestopati kakor iz navade, sam sem objemal in držal z leveco gospo Heleno, z desnico sem oprijemal ohlapno visečo vajeti in razmišljal. Grad je bil daleč, vsekakor predaleč. Konj bi bil pritekel do njega komaj v treh urah. Kje bi bila blizu gorka izba, kje bi bila.

Ploha je bila ponehala, oblaki so se bili raztegnili in razvlekli ali mrak se je bil zgostil in se prelil v noč. Od drevja so padale kaplje, sicer je vladala tišina.

Spomnil sem se na gozdo kočo oglarja Sivoja. Konja sem obrnil v tisto smer in tako smo se premikali proti gozdu in po njem med dolgimi šibami obrobnega leščevja in dalje med drobnimi debli mladih bukev in gabrov in med bodočimi vejami, ki so jih molili v temo bori in smreke.

Nisem videl jaz, ni videl konj, tudi pota ni bilo nikjer blizu, zato smo prestopali počasi. Kmalu, ko se je odvrlel zadnji težki oblak in je pogledal po zemlji mesec, nam je bilo bolje. Umikali smo se lahko debelom in vejam in nadaljevali pot hitreje.

Takrat sem bil mlad, neoženjen, in ko sem pogledal speči gospe Heleni v lice, ki je bilo v mesečini belo in lepo kakor evet prve pomladanske cvetice, in ko sem se v hipu misli zavedal, da tiščim k sebi, da objemam s svojo leveco njeno mlado in lepo telo, me je spreletelo nekaj gorkega in srečnega. Raztresel bi se bil sredi dogodka in sredi nevarnosti, skoro bi bil pridržal konja, da bi tako par hipov dalje objemal lepo gospo Heleno in gledal malo več časa v njeno belo lice.

Prihajali smo do Sivorjeve koče in pred zaprtimi vežnimi vrati sem doklical gospodarja. Starec je bil, sameat, od strahu je križal roke in pomagal jemati grajski konja. V izbi je pregrnil svojo posteljo s svežimi platnami rjuhami, letal s kota v kot, ponujal zdravilno žganje, obetal skuhati rože, ki preprečijo vsak prehlad in vedno ponavljal: "Bog nas vari, Bog nas vari!"

Gospa Helena se je zbudila, ko sva jo hotela nesti v sobo. Gledala je enakomerno okoli sebe in izpraševala, kam sem jo zavedel. Popila je čašo vročega mleka, odložila obleko, ki jo je razobesil Sivor po veži okoli ognjišča, legla v posteljo in se še vedno zani-

mala za jelena. Na kobilo se je zila: "Kdo bi si bil mislil, da je taka! Vode se boji strahopetka!" — In kmalu nato se je že sama zabi amejala. "Kako me je strah! Kar v krogu sem zletela s sedla naravnost v derečo vodo! In hahaha, kaj ne, čop, za meno!"

Sivor je prinesel svetilko in jo postavil na konec črne, stare mize. Izba je bila starinska, zakaj na in skrajno preprosta. Strop je bil lesen, ali tudi morda tako od dima, da sem zamenjal. Na stenah so visele slike svetnikov, ki so bili slikani na steklo in se v svojih kričavih barvah svetili. Vmes so se stezali razni veneci z debelimi jagodami in volikimi, neprimernimi križi. Pogled na gospo Heleno, ki je ležala na belem vzglavju in v svetlih volovih svojih zlatih las, je spreminjal izbo in pohištvo v pravljico in sanje.

Jaz sem se bil v veži predkel v Sivorjevo nedeljsko obleko, ki je bila napravljena iz trdnega domačega platna in mi je bila povsod pretesna. Ogljar je prinesel plachte in kožuh, jih razprostil po klopi ob zeleni peči in mi ukazal tam ležati in prenočiti. Na mizo je postavil posodo z mlekom in tik nje je položil še nekaj hlebec domačega kruha. Želje je lahko noč, zapri vrata in bo še dolgo po veži, predno se je miril in zaspal.

Gospa Helena je bila med preveč vznemirjena in zato ni spala. Pogovarjala se je z menoj kakor bi bil njen vrstnik in prijatelj.

"Moj mož!" — je rekla — "ni mislite, ali me išče?"

"Gotovo, gotovo!" — sem ji pritrjeval, ležal vznak na plahli ob peči in sklepal roke pod glavo.

"Kaj bi bil počel?" — se je nimala gospa — "če bi bil videl prizor ob potoku?"

"Otrpnil bi bil od strahu vročih rodnih gospod!" — sem ji odgovoril.

"Ali bi bil tudi skočil za mano kakor ste vi storili?" In zasmijala se je: "Haha! Čop! v vodo!"

Po hiši in zunaj nje je bilo v tiho in mirno. Iz veže se je čulo včasih smrečanje Sivorjevo, ki je spal menda v kotu pod ognjiščem. Skozi majhna nezastrita okna je sijal mesec in obsedal rdečega svetnika, ki je visel nizko na steni in v mesečini žarel, kakor bi gorel.

"Gospod Filip!" — je poklicala gospa Helena. "Ali veste, da jaz ne znam plavati?" In za hip je zopet klicala: "Filip, Filip!"

"Zahtevajte samo, blagorodni!" — sem se odzval in gospa je takoj dodala: "Stopite bliže!"

Vstal sem in se ustavil ob skrajni njene postelje.

"Življenje ste mi rešili, ali ga niste?" je vprašala.

"Moja dolžnost je bila!" sem jo zagotovil.

"Kakšno plačilo zahtevate od mene?" — je hotela vedeti.

"Nikakršnega!" — sem ji v resnici povedal in pri pogledu nanjo sem se ves raztresel in nemiril. Bilo je v tisti mesečini kakor bi gledal živo pravljico.

"Vi ste tako dobri, Filip, kaj ki ste, močni, nič mehkunosti ni v vas, nič gosposkega!" — je brbljala, kakor bi se rahlo šalila. "Pridite bliže!"

Storil sem tako in — kakor sem gotovo živ — glej! — njene bele in mehke roke so se ovile okoli mojega vrata, mojega obraza, se se tiščale njene vroče ustne, njeno živahno sree je utripalo skrajno po mojih prsih. . . .

V silnem razkošju so utonile misli in besede, ki jih je šepetala gospa Helena: "Plačam te, plačam."

Nekoč spomladi meseca maja je pravil to zgodbo stari Filip Jas, oskrbnik loškega gradu. Solnce je sijalo, tisoč rož je cvetelo po goščem vrtu in divja trta je bila še okrasila vse grajske stene in strehe s svežim in bujnim zelenjem.

Starec je mežikal v solnet, stekel dim iz pipe in zagotavljal: "Vaško življenje ima svojo lepoto, tudi črvičkov, tudi črvičkov, tudi jaz imam svojo dostojnost . . . daleč za sabo . . . dajte . . ."

ODGOVORNOST! Urednik